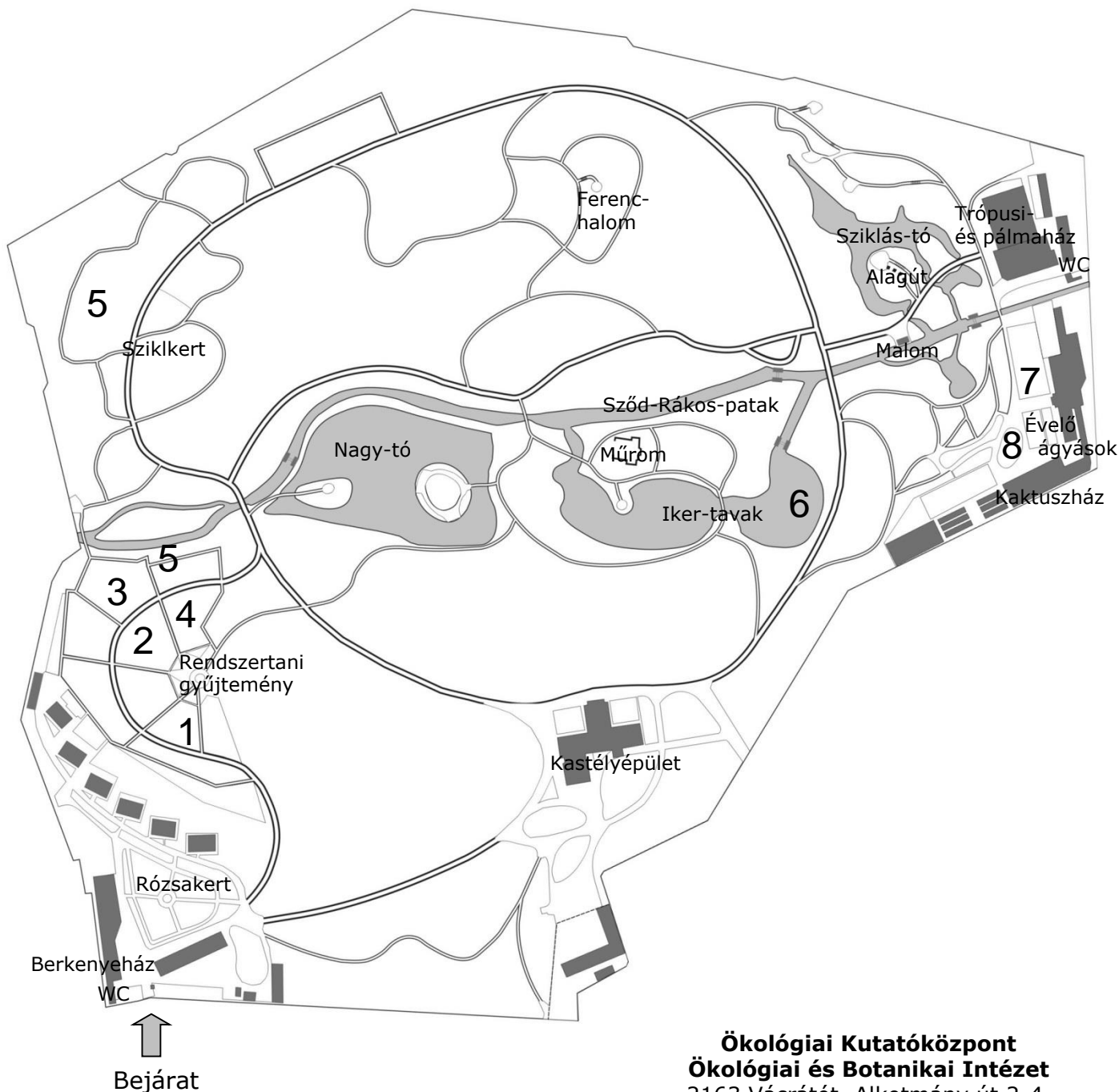

2020. július

A hónap érdekességei

Nemzeti Botanikus Kert Vácrátót

Tüskés medveköröm (*Acanthus spinosus*)

Ökológiai Kutatóközpont
Ökológiai és Botanikai Intézet
2163 Vácrátót, Alkotmány út 2-4.
Telefon.: 28-360-122
E-mail: botanikuskert@okologia.mta.hu
www.botanikuskert.hu
www.okologia.mta.hu

**Térképes útmutatónk abban segít,
hogy az aktuálisan virágzó fajok,
vagy más időszakú látnivalók közül
néhányat könnyedén megtaláljon
Kertünkben.**

Üdvözljük hazánk leggazdagabb, mintegy 12 000 növényfajt és fajtát számláló élőnövény-gyűjteményében, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Botanikus Kertjében. Törzsvendégeink jól tudják, hogy tűzzön kegyetlenül a nap, fújjon a jeges szél, a 27 hektáron elhelyezkedő, elbűvölő hangulatú tájképi kertbe ágyazódó tudományos gyűjtemény évszokról évszakra mindig kínál valami érdekességet a növényvilág végtelen sokféleségéből. Havonta megjelenő térképes ajánlatunkkal néhány időszerű látnivalóra szeretnénk felhívni növényyszerető látogatóink figyelmét.

Szent Jakab hava. A július évről évre változó arcát mutatja. A tavaszi, nyár eleji nagy szárazság után jött kiadós júniusi esők nyomán nagyon buja a kert. Így legfőbb nyári gondunk a szokásos öntözés mellett, a gyomirtás. Újdonság, hogy a vírusjárvány után ismét nyíló Botanikus Kert, közös látogatói programot kínál a Veresegyházi Medveotthonnal. Így, akik az egyik intézményt felkeresik, kedvezményes belépési lehetőséget kapnak a másik intézménybe. Ennek kapcsán „medvés” növényekre is felhívjuk figyelmüket.

1. Az akantuszfélék (*Acanthaceae*) 4300 fajának nagy része trópusi és szubtrópusi évelő növény, cserje, lián, ritkábban fa. Gyűjteményünkben a mediterrán származású akantusz fajok képviselik a családot. A **tüskés medveköröm** (*Acanth spinosus*) Európa mediterrán területein, a Földközi-tenger medencéjének keleti részén, sziklás, füves lejtőkön fordul elő. Virágzati fellevelei nagy, ívelt szúrós hegyben végződnek, olyan, mint egy medve karma. Nagy, szeldelt, fénylő zöld levelei az ókori építőket is megihlette, ez a mutatós növény szolgált mintául az ókori korinthuszi oszlopfejek és bútorfaragások készítésekor.

2. A fűszernövények ágyásában magaslik az **édesskömény** (*Foeniculum vulgare*). Terebélyes, erős ánizsos illatú, kétéves vagy évelő növény. Kaporra emlékeztető, laza levelei fonalas sallangokra tagoltak. Apró, sárga virágai ernyős virágzatban nyílnak. Sokoldalúan használható, levelét fűszerként, „gumóját” zöldséggéként kedvelik, magjából emésztésserkentő, szélhajtó gyógytea készül, magas, laza habitusa miatt virágágyásokba ültetik. Két főbb típusa ismert, a kerti édesköményt leveleiért és magjáért nevelik, gumós változatát zöldséggéként ültetik.

Magja magas illóolaj tartalmú, kenyerek, kekszek, sütemények, mártások, és tengeri halételek fűszerezésére alkalmas, de illatszerek, likőrök illatosítására is használható. Ősi, mediterrán kultúrnövény. A római korban, nyilván emésztést segítő hatása miatt is, a lakomák fontos fűszere volt, a harcosok egészségük megvédése érdekében fogyasztották.

3. A fészkesek családjának (*Compositae*) egyik ágyásában messzire virít a **bíbor kasvirág** (*Echinacea purpurea*). Merev szárain alul inkább tojásdad, felül inkább tojásdad-lándzsás alakú, finoman fogazott, néha ép szélű, durva levelek fejlődnek. Nagy fészkesvirágzatai magánosan nyílnak a szárak végén. Őshazája Észak-Amerika keleti középső részein, az Öt-tavaktól dél fele egészen a Mississippi torkolat vidékéig terjed, a préri és a száraz, nyílt bokorerdők szépséges virága. A gyógynövényes ágyásban is megtalálható, 2020-ban az év gyógynövénye lett. Gyöktörzse hatékony immunerősítő, fokozza a szervezet ellenálló képességét, baktérium- és vírusölő hatású. Allergiás megbetegedések és kötőszöveti gyulladások kezelésére is használják. Dísnövényként is kedvelt, gyűjteményünkben több, mint 35 fajta díszlik.

4. A liliomfélék ágyásában feltűnő **fáklyaliliomok** őshazája Afrikában, nagyrészt Dél-Afrikában van. A díszként ültetettek többsége kerti eredetű hibrid, köztük az Európába legelőször érkezett fokföldi **fáklyaliliom** vagy **rakétavirág** (*Kniphofia uvaria*). A hibridek színe a krémfehértől a sárga különböző árnyalatain át a narancsvörösre változó. Húsos gyökereit, felálló, merev szárú, robosztus évelő növények. Hosszú, tőálló levelek szálasak, fűszerűen hajlanak. Virágaik tömött, hengeres fürtvirágzatban nyílnak. A kicsi virágok lepellevelei hosszúkás csővé forrtak össze. Napos helyen, jó vízgazdálkodású, nyáron is nedves, de megfelelő vízelvezetésű talajban szépen virítanak.

5. Június végére a cserjék zöme elvirágzik, így még nagyobb érdeklődésre számíthatnak a nyáron virító hortenziák. Sajnos kertünk száraz éghajlata s meszes, homokos talaja nem alkalmas nevelésükhöz, néhány fajuk azonban szépen fejlődik. Az egyszerűségében is pompás **cserjés hortenzia** (*Hydrangea arborescens*) lombhullató, alacsony kis cserje.

Dúsan elágazó, lapos sátorvirágzatát több-kevesebb termékeny és meddő (ivarszerveket nem tartalmazó), kicsi, fehér virág alkotja. Észak-Amerika keleti részéről került kultúrába. Sok kertészeti fajtája ismert, legnépszerűbb a csak meddő virágokból álló virágzatú.

6. A Az Iker-tavak vízén pompás **tündérrózsák** (*Nymphaea*) ringatóznak. Álló-, és lassú folyóvizek iszapjában gyökerező, lombhullató, évelő vízinövények. A vízfenéken vízszintesen kúszó, aljazaton gyökerező rizómájukból hosszú levényelek erednek, melyek a vízszintre emelik a nagy kerekded bőrnemű, úszó leveleket. Nyáron nyíló ragyogó, élénk színű, kehely alakú illatos virágaikat nagyszámú, feltűnő szíromlevél és a sok porzó jellemzi. A XIX. század utolsó, s a XX. század első évtizedeiben Európában és az USA-ban számtalan fagyűző tündérrózsafajtát nemesítettek, melyek a nagyobb, de nem túl mély (max. 1 méter), napsütötte kerti tavak csodálatos nyári díszé lehetnek. Nagy leveleinek árnyékával megakadályozhatja az algásodást.

7. Az évelő gyűjteményben messzire sárgállnak a **sásliliomok** (*Heremacallis*) magas, pompás virágai. Bokrosodó tövű évelő növények, vastag, húsos, koloncos gyökerekkel. Hosszú tőlevelei szálasak, lándzsásak, erről kapták nevüket is. Virágaik általában csak egy napig virítanak, ezért vágott virágnak kevésbé alkalmasak. Virágzási idejük azonban hosszan elnyúlik, 4-6 hét is lehet, mialatt bőségesen ontják újabb és újabb, nyíló virágaikat. 15 fajuk többsége Kelet-Ázsiában őshonos, ma már rengeteg kertészeti fajtájukat tartják számon. A kínai kertekben ősidők óta ültetik, szárított virágbimbóit „aranytű-zöltség” néven kedvelt csemege Kínában, és a hagyományos gyógyászatban vértisztító szerként használják.

8. A hozzájuk hasonló **liliomok** (*Lilium*) nagy, illatos virágai még mutatósabbak és fajtái változatosabb színűek. A sásliliomoktól az különbözteti meg őket, hogy hagymás növények és száruk végig leveles. A liliomok a kolostorkertek megbecsült növényei voltak. Gyógynövényként is ismertek, mert hagymájukat gyulladáscsökkentő és égési sérüléseket gyógyító kenőcsökbe rakták, olajban áztatott virágszirmaikkal pedig sebeket, rovarcsepéseket, ekcémát kezeltek. Illóolajuk a kozmetikaipar fontos alapanyaga. Több faj hagymáját régen megfőzve fogyasztották. Gyűjteményünkben több szép kertészeti fajtában és hibridben gyönyörködhetünk.